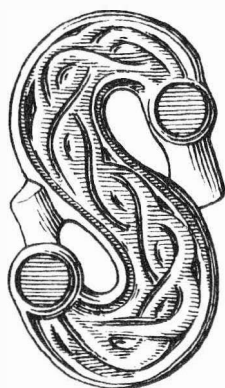

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

BRNO 1975

dert, Eisenerz und Schlacke. Der Autor legt ihre Wüstung in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts und verbindet diese mit der Lokation der Kolonisationsstadt /Jahr 1213/.

- 2/ Noch in die vorkirchliche Besiedlungsphase des Areales gehört ein rechteckiges eingetieftes Objekt, das gleichfalls ausserhalb des Baues reicht. Nach der Keramik in der Aufschüttung verödete es irgendwann im 14. Jahrhundert vielleicht im Zusammenhang mit dem Beginn der Arbeiten am Klosterbau.
- 3/ Der Aufbau der Klosterkirche begann im ersten Drittel des 14. Jahrhunderts /das Masswerk der Fenster datierte V. Mencl in die Jahre 1330 - 1340 /3/. Damals war im Presbyterium ein älteres rechtwinkeliges Objekt verschüttet worden /siehe sub 2/ und in dieses wurde sekundär eine kleine Krypta eingebaut /rechts vom Altar/ und ein umgemauertes Grab eingebaut /vor dem Altar/. Die Kirche wurde als Hallenbau mit langgestrecktem Chor erbaut /2 Joch/, der mit einem Polygon abgeschlossen war. Den Chor teilte von dem Schiff ein mächtiger Lettner mit zentralem Durchgang und einem in das Schiff vorgeschobenem Podium ab, das auf zwei Pfeilern ruhte. Die Mauer des Lettners war auf einem "brunnentartigen" Fundament gegründet, mit zwei Entlastungspfeilern. Die Grundmauern für die Pfeiler des Podiums hatten einen Grundriss in "T-Form".
Das flachdeckig abgeschlossene Schiff der gotischen Kirche verödete noch vor der Mitte des 17. Jahrhunderts und wurde durch eine Vorhalle ersetzt, die durch die Vermauerung des Lettners entstand.
- 4/ Zu Beginn des 17. Jahrhunderts wurde der mit der Barockisierung verbundene Umbau eröffnet: es wurde die mit einem Ziegelgewölbe abgeschlossene Hallenkirche auf dem gotischen Grundriss angeschlossen, die Decke des Chors um 400cm herabgesetzt und die gotischen Fenster vermauert, die teilweise auf dem Dachboden des Gebäudes erhalten blieben. Die Einweihung verlief im Jahre 1767.

ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ SÍDLIŠTĚ V RÝMAŘOVĚ

/ okr. Bruntál /

Jaromír Novák, Jiří Karel, Vlastivědný ústav, Bruntál

V r. 1974 jsme pokračovali v systematickém výzkumu zaniklého sídliště mezi Bezručovou, Opavskou a Vrchlického ulicí.

Z poslední fáze osídlení jsme odkryli základy stavby /objekt č. 20/ ovnějších rozměrech 8,6 x 8,00 m a šířce základů 0,8 až 1,0 m. Stavba byla situována na mírném svahu obráceném k JV, její JV strana přiléhala pravděpodobně k úvozu. Vchod /zádveří/ zhruba navazuje na JZ obvodové zdivo, má délku 2,6m a mírně šikmo se svažuje do stavby.

Vlastní zdivo tvoří ploché kameny, kladené na sucho do nepravidelných řádků, lícovaných na vnitřní straně. Tvoří neopracované kvádříky většinou lomového kamene. Obvodové zdivo, jehož destrukce spočívala v mírné prohlubni uvnitř základů, tvoří červenohnědé až hnědé hlíny, silně promíšené plochými kameny. Výjimku tvoří destrukce SV obvodové zdi, která je tvořena převážně hlínami. Mocnost destrukcí se pohybuje do 0,6m a délka až 3,8m. Destrukce zádveří je převážně kamenitá. Stopy po dřevě jsme nenašli.

Hmotné doklady jsme našli jen v destrukčních hlínách, zlomky keramiky jsou značně otřelé a pocházejí z rozrušených starších kulturních vrstev. Přesnější datování objektu bude snad možné až po skončení výzkumu.

Severně od tohoto objektu jsme odkryli několik horizontů v superpozici. Z nejmladší, pravděpodobně odpadové plochy /objekt č. 31/ jsme inventarizovali 72 okrajů hrnců, 2 okraje misek, 1 okraj džbánů a 2 ucha, 3 okraje poklic, 15 zdobených výdutí a 23 den. Převažuje šedá keramika se vzhůru vytaženými okraji 1,5 až 3,6 cm. Ve hmotě je častá slída a granuly tuhy. Světlé keramiky je velmi málo, tvoří ji v podstatě 9 zlomků nádob a část výdutě červeně malovaného džbánu. Keramika tohoto objektu odpovídá zčásti keramice položaloubených objektů odkrytých v r. 1973, zánik tohoto horizontu klademe prozatím do 2. poloviny 13. století.

V podloží objektu č. 31 leží objekt č. 32 a opět pod ním pak objekt č. 36. Jsou to v podstatě žlábků, objekt č. 32 má délku 7,8m a šířku 70 až 90 cm, max. zahloubení v západní části je 40 cm. Dno rovnoměrně klesá s původním terénem k JV. Ve výplni převažují humózní hlíny s poměrně četnými zlomky keramiky a drobnými kameny. V celkovém počtu 119 klasifikovaných zlomků opět převažuje šedá keramika, zvyšuje se však podíl zlomků se slídou a tuhou ve hmotě. Světlá keramika je zastoupena jen 6 zlomky a patří k cihlové červené oxydační keramice s moučnou/bílou/ engobou.

Druhý žlábek /objekt č. 36/ má zčásti jinou orientaci než předchozí a je od něho ostře oddělen. Je dlouhý 6,1m, široký 70 cm a zahloubený 40 cm ve směru úklonu původního svahu do skalního podloží. V keramice /52 zlomků/ jsou charakteristické nižší vzhůru vytažené okraje, výzdobu tvoří rýžky. Dna i výdutě nesou stopy obtáčení a částečného lepení. Všechny zlomky obsahují množství slídy, tuha je v granulích, povrch je převážně kryt červenohnědou engobou.

Tento žlábek narušil starší objekty, pravděpodobně sídelní jámy, z nichž jsme mohli prozkoumat pro blízkost silnice jen části /objekty č. 33, 34, 35, 37 a 39/. Převažuje tuhová keramika /převaha tuhy ve hmotě/ a hmota s vysokým obsahem slídy. Významným prvkem je i červenohnědá engoba a výzdoba vpichy a šikmými záseky. Pravděpodobně tento horizont přísluší již do počátku 13. století.

Rozsah zaniklého sídliště na Bezručově ulici významně dokresluje zčásti prozkoumaný objekt č. 29, ležící na téže terase ve vzdálenosti 140m západně od plochy systematického výzkumu. Záchranným výzkumem jsme odkryli část položemnice, zcela obdobné objektům zjištěným v r. 1973. Jen šikmo stoupající východ /zádveří/ má nízkou kamennou plentu proti mírně stoupajícímu terénu. V jižní obvodové zdi vlastní obytné prostory jsme našli dva bezesporu "zaděné" hrnce stojící vedle sebe. Hrnci /inv.č.064B-029-025/ se zesíleným, vzhůru vytaženým okrajem má ostře prožlabené hrdlo a štíhlé soudkovité tělo, dno se stopami podsýpky. Hmota obsahuje tuhové granuly a příměs slídy. Druhý hrnci /inv.č. 026/ pak přísluší světlé

keramice / červeně malované/, časté v podobných objektech zjištěných v r. 1973.

Pod destrukčními vrstvami obvodových zdí jsme našli 7 hrnců /celých i rekonstruovatelných/, 5 okrajů hrnců, 2 zlomky den, 5 poklic /misek/, 3 zlomky poklic a 2 miskovité kahany. Hrnce mají příbuzný vzhled, mají vždy vzhůru vytažený okraj /2,5 až 3,7cm/. Hrdla jsou nápadně prožlabená s vnitřní odezvou a těla soudkovitá i vejčitá. Dna jsou dutá, šikmo nebo svisle hraněná. Ve hmotě je příměs tuhových zrn a slídy, povrch je pokryt cihlově červenou engobou. Nejtypičtější je radělkový dekor, obtáčející spirálově v pásech okraje těla i podhrdlí. Podklad primitivních čtverečků a obdélníků tvoří horizontální rýžkování.

Siedlungswüstung in Rýmařov /Bez. Bruntál/. In Jahre 1974 setzten wir in der systematischen Grabung in der Bezručova Gasse in Rýmařov fort. Aus der jüngsten Phase der Siedlungswüstung stellten wir Grundmauern eines Steinbaues im Ausmasse von 8,6 x 8,0m mit dem Windfang in einer Länge von 2,6m fest. Das eigentliche Gemäuer in einer Breite von 0,8 bis 1,0m bilden trocken gelegte Steine. Die Destruktion bilden stark steinige Erden in einer Mächtigkeit von 0,6m und einer Länge bis 3,8m. Für eine Datierung fanden wir keine Belege.

Nördlich dieses Baues untersuchten wir eine Reihe von Objekten in Superposition. Die höhergelegenen Objekte gewährten eine sehr zahlreiche Keramik, in welcher die graue Keramik überwiegt. Die helle Keramik bildet nur einen kleinen Prozentsatz. Die diskordant abgeteilten Siedlungsgruben enthalten nur Graphitkeramik /in der Masse überwiegt Graphit/. Ein bedeutendes Element ist auch die rotbraune Engobe und die Verzierung durch Einstiche und schräge Kerben. Wahrscheinlich fällt dieser Horizont bereits in die 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts.

Den Umfang der Siedlung illustriert die teilweise untersuchte Halbsemljanka, die 140m westlich von der Fläche der systematischen Grabung liegt. In der Keramik überwiegt graue Keramik, in der Masse sind Körner von Graphit und Glimmer, die Oberfläche ist mit einer ziegelroten Engobe bedeckt. Am typischsten ist der Rädchendekor.

STŘEDOVĚKÉ VÁPENNÉ PECE SZ. KÓTY ŠUMBERA, OBEC KANICE

/ okr. Brno - venkov /

Jiří M e r t a, Technické muzeum Brno

/ Tab. 57 - 59/

V sezóně 1973 a 1974 pokračoval výzkum systematickým plošným odkryvem severního objektu A. Byl vybrán trychtýřovitě zahloubený prostor připojený k jižní /kratsí/ straně objektu a po prostudování jeho stratigrafie bylo zjištěno, že jde o další vápennou pec. Pec /III/ byla obsluhována z objektu A pomocí dnes otevřeného tahového kanálu, jímž bylo také vyhrabováno vypálené vápno. Britské prameny uvádějí několik podobných pecí, které byly užívány v Anglii po celé 13. a 14. století.

Byla postupně vybrána celá obslužná část objektu A /tab. 58/ v celé jeho šíři /4,5x5m/ do hloubky 180 cm, až k torzu skalní lavice, která byla ponechána z původního podloží a dělila příčně objekt. Pec /I/, která se nachází za předělem, byla otevřena do obslužné části objektu čtyřmi půlválcovitými tahovými kanály, které byly dlouhodobým užíváním pece zčásti zničeny /otvor č. 2 a 3/. Ve zbývajících byla zachycena jak horizontální, tak vertikální stratigrafie. Bylo zjištěno, že po zničení pece I byla při boční jižní stěně /směrem do svahu/ zadlabána do skály nová, poněkud menší pec II, jejíž 3 tahové otvory se obracejí do objektu A. Ve dvou z otvorů zůstaly zachovány hroudy vypáleného vápna.

Částečně byl odkryt pracovní prostor pece I, kde nad vrstvami vápna, rozpadlého podloží a šterku, v němž byl nalezen střepový materiál, byly zjištěny splachy vápna z tahových otvorů pece II, jejíž dno je položeno o 50 cm níže než dno objektu A.

20 m západně objektu A se nacházejí reliкты druhého objektu /B/, /tab. 58/, který byl zkoumán zatím pouze sondami. Sonda vedená napříč objektem /10x5m/, zachytila na jíl zděnou zídku přepážující objekt zhruba na dvě stejně velké části. Zídka je proražena čtyřmi zaklenutými tahovými kanály, uprostřed je 120 cm vysoká, k okrajům se zvyšuje až na plnou výšku stěny objektu. Pracovní část objektu /pec IV/ je navíc obklopena na sucho kladenou zídkou, která se po vnějším obvodě opírá o jakýsi nasypávaný val obepínající celý objekt. V zánikovém horizontu byly nalezeny střepy z drobné uvnitř hnědě polévané nádoby. Pec IV typologicky navazuje na pec I a II. Její kamenná konstrukce čelní stěny měla bezpochybně zabránit rozpadávání, případnému úplnému zničení rostlé stěny /viz pec I/.

Keramika vybraná ze zánikového horizontu objektu A a pece I, byla běžným zbožím s příměsí slídy. Vyskytl se 1 hrnek s vně zesíleným okrajem, 2 nádoby s odsazeným okrajem, případně okraj s okružím se žlábkou a mělkou vlnicí mezi nimi. Materiál z objektu A je analogický s některými střepy ze souboru z blízkého hradu Obřany. Relativně nízký počet střepů nutno přičíst výrobnímu charakteru lokality. Lze však říci, že je jím možné datovat období provozu a zániku lokality souběžně s existencí hradu, tj. od počátku 3. čtvrtiny 13. až ke konci 1. čtvrtiny 14. století, tak jak to naznačují písemné prameny /1278 až 1316/.

Mittelalterliche Kalköfen nordwestlich der Kote Šumbera, Gemeinde Kanice /Bez. Brno - venkov/. In den Saisonen 1973 und 1974 setzte die Grabung mit einer systematischen Flächenabdeckung des nördlichen eingetieften Objektes A fort. Bei dem Ob-

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík

Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Životská

Na titulním listě : stříbrná spona z doby stěhování národů ze Šakvic

Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně

Evidenční číslo : ÚVTEI-73332

Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné